

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 7 Fylke: Hordaland
 Tilleggsspørsmål nr. Herad: Kvernherad
 Emne: Skar Bygdelag: Omvikdalen
 Oppskr. av: Arne Ludland Gard:
 (adresse): Pt. Rommetveit, Stord. G.nr. Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):
 Oppbeikningi er etter eiga røynsle. Er fødd 1871. Lær. og lærar.

SVAR

1. Nei.
2. Skar, sveg = avskore ris av bjørk, raun eller selja. Samnamnet er markafør.
3. Ordbygging: å skava, skjerv, skar, har skare.
4. Skar er nytta berre som hjelpefør i vanskelege år, og det heiter skar ^(hegg og selja)
5. Ein skjerv raun, ask, osp, alm, asal. Av laurkve skjerv ein ikkje bjørk, older (or) eller hollhegg. Gjærest held ein alm, osp og raun.
6. Nei. - - - Ein "skjervel" = eit avskore stykke tre.
7. Rimet um skar lyder i Kvernherad soleis:
 Raunen før,
 almen gjør,
 selja velte,
 vieren velte,
 'osp (= osp) legg smør i isk' (= iskja)
 hegg legg merg i legg.
seljat for skui till å selja!
 Mange meinte at ein ikkje kunde laga log på hegger-skar. Den logen var fårleg for feet.
8. Kyrne fekk skar, sau og helst geit fekk sveg = ris, hesten fekk ikkje skar eller sveg. - Det var på vårparten skaret var bruka, og buskaperen fekk det helst for seg, ikkje blanda med høyet. Skar av older åt ikkje kyrne.

9. Mjølkemengdi auka gjerne. Smøret vart gulare i den tid kyrne (beiste) fekk godt skar. Nokon arsmak på mjølki var det berre etter hegge-skar.
10. Ein for eins erend til skogs og henta skar-ved. Hestjereden skov ein ikkje.
11. Det heiter å dra på markaskog når ein hentar heim skar-ved- eller mork. Skar heitte den laus-skorne borken.
12. Skork. Skar-ved.
13. Å marka tyder å samla heim mork, og er bruka berre for skar-ved.
14. Serleg i mars og april månader. Skorking var ikkje rekna for verre arbeid enn vanleg vedhenting, utan soleis at skar-veden vaks på vanskeleg tilgjengelege stader. Dei henta stundom skar på langfredag, men utan at nokon grunn til det var oppgjeven.
15. Dei skov inne i stova, men også i vedskjulet eller skaptja som det heitte, sjeldnare ute på tunet.
16. Dei skov dei store skjelane med bandakniv, skarljå (med ei filla bundi til kvar ende som handbak) eller særskilt laga skarkniv (lik ei ljå utan ljo). Tollekniv brukte ein til granne teinar av veden. Dei brukte mykje ljåbrot til å skava med.
17. Med skavingi til krøteri for ein soleis å: Dei store skarkubbane la ein t. d. fast til stolpe med eine enden. Dei små, granne skjelane skov ei på den måten at ein sette kniven med baren mot eine kneet sitt og drog pinnen til seg mot knivseggi so skar-spønene daft.
18. Ordet skarhal kjenner eg ikkje.
19. Når dei skov dei største kubbane, heldt dei skarkniven med bae hendene. Men dei små skov dei med kniven i eine handi som nemnt under 17.

20. Ein skjewel, skjelar
21. Skar eller skarved.
22. Ein skjev ogso ljukke stongar som ikkje er av for gamle tre. Veden ein skjev av er lenger enn vanleg brennevod.
23. Skjewel, - i flertal skjelar. Dei ljukke kallar ein gjene skar kubb eller skarvbrange, og dei grønne kallar ein skjelapinn.
24. Skarvet skal vera kunnnt med noko av "neroi", noko av borklaget og noko av ytste veden under serje. Difor er alltid skarvponen skoren på snei i borklaget. Dette gjeld serleg skarvponene av ljukke kabbar.
25. Dei avskarve skjelane vart nytta til bakstevod og turkevod - når dei turka korn.
26. Ein hende gang i ei vorknipa kann ein vel bruka skarv enno; men det vart slutt med skarvingi i 1880 og 90 åri.

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. **7.**Fylke: **Hordaland**

Tilleggsspørsmål nr.

Herad: **Kvinnherad**Emne: **Skav**

Bygdelag:

Oppskr. av: **Arne Stuland,**

Gard:

(adresse): **Rommetveit.**

G.nr.

Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

Svar på tilleggsspørsmål.

Avskrift av brev av 19/1-54.

" ... Når dei skov dei granne små skjevlane, laut alltid pinnen (skjevlen) dragast under kniven. Utan det vilde ein heller ikkje godt sjå korleis spønene vart. Soleis gjorde dei i Hardanger, Kvinnherad og på Voss.

Ein gamal mann frå Voss fortalde, for 2 mannsaldrar sidan: Ein skjertøredag (eller langfredag) sat eg i skogen i snøfok og skov. Skavet (spønene) snøa ned etter kvart, og eg let dein liggja - nedsnøa - og gjekk heim frå skavet um kvelden. Det skulde vera som eit offer til Frelsåren, sa den gamle mannen! "